

lands-Indië, speciaal met het oog op de naoorlogse toestand), was, aldus later van den Tempel, 'min of meer gefingeerd . . . Het was de onschuldigste wijze voor hem en het land om het kwaad zoveel mogelijk te keren'¹ – het kabinet wenste nu eenmaal dat de Geer uit Engeland verdween, men zag in hem, aldus Michiels, 'de grootste anti-propaganda voor Nederland.'² Gerbrandy (die, zoals wij eerder weergaven, al begin augustus aangevoeld had dat de Geer naar bezet gebied wilde terugkeren) had tegen zijn vertrek wel bezwaren (de Geer zou, als hij eenmaal op doorreis naar Indië in Lissabon zat, aan alle controle ontsnapt zijn) en van 't Sant was fel tegen de verstreking van een *exit-permit* (wij nemen aan dat de koningin ook op dat standpunt stond), maar toen het kabinet eind oktober aan de Engelse autoriteiten deed weten, tegen die verstreking geen bezwaar te hebben, was *MI-5* machteloos.

Op 5 november vloog de Geer per KLM-toestel naar Lissabon. Hij was voor zijn reis naar Indië, dat hij via de Verenigde Staten zou bereiken, door de regering in het bezit gesteld van \$ 1 900. Een week *na* zijn vertrek vroeg Welter de koningin om machtiging tot het verlenen van de 'tweede' opdracht aan de Geer; zij verleende die machtiging (een weigering zou de Geer alleen maar stimuleren, naar Nederland te gaan) en op 28 november ondertekende Welter vervolgens het officiële stuk waarin aan de Geer opgedragen werd, zich voor zijn onderzoek 'op 's rijks kosten naar Nederlands-Indië te begeven.'³

Twee dagen later kwam in Londen een brief van de Geer binnen waarin stond dat hij voornemens was, niet naar Indië maar naar Nederland te gaan. Dus toch! De verontwaardiging was groot. Maar hoe de Geer te weerhouden? Spoedberaad tussen Gerbrandy, Welter en van Kleffens leidde er toe dat Gerbrandy onmiddellijk een telegram naar de Geer zond⁴ waarin groot bezwaar gemaakt werd tegen zijn voornemen en er op gewezen werd dat 'medewerking Nederlandse regering aan uw uitreisvisum uitsluitend verleend (was) voor doorreis naar Nederlands-Indië.' Zou de Geer nu zijn plan opgeven? Ieder betwijfelde het, en Gerbrandy liet voor alle zekerheid door Kasteel, die inmiddels zijn secretaris geworden was, een toespraak opstellen die, mocht de Geers vertrek naar Nederland wereldkundig worden, door Radio Oranje uitgezonden zou kunnen worden. Overigens stelde het kabinet zich nogal passief op. Het door Steenberghe op 10 december geopperde denkbeeld, een der ministers naar Portugal af te vaardigen teneinde

j

¹ Getuige van den Tempel, *Enq.*, dl. II c, p. 165. ² Getuige Michiels, a.v., p. 672. ³ Welters besluit, 28 nov. 1940 (Gerbrandy: *Enige hoofdpunten*, p. 11).

⁴ Tekst: *Enq.*, dl. II a, p. 216.